

Улүүска бү күүннэргэ

Одълуунна

Хоптового

Төдөйчө

Мүтүдайга

[illegible]

Бахсыга

Мамы таһынан сирте, шөһр уутта сыйланынах ыйытлыктар көпүрөпкө. Ошоктохтор ыйыт сөнүшүүтүгө көмү көрүлгөндө маалымат этигилер ХН.Шеломова тарап хабарлыгыбызга келет, тутулган үчүнө, 88-е №-дөх сөзүн көпүрөккө турарынан, ыйытталыра берди. Мамы дарган оттоока, бу сөзүнүн туттарылар үтт халыктыгыбызга алу удахан калдык турар. Ошот республикабызга ири болот апиэтилер үтт сүөх да булар кутулалар. Билигин туратунан. Тарап хабарлыгыбыздын жөнөткөтүгө берестабилитат Т.В.Аммосов атында, ити сөзүн бу сөз ишээр чыгуу көрүрө билдирет. Ол араа көпүрө көмүгө берилевишкө кутулалар.

Алабарга

[illegible]

Мушых түмүтөр Прaдительствa
ыштар үлөтө олгoоунaн сыналгынaн

Наталия ГАВРИЛЬЕВА

Одундугу 6 кунутар улуус кишинизер культурнай-спортивнай кишинизер хуур хамсаабайга Чурагчыг улуухун аһагас чемпионата ылытылына. Идрохтэбинини Ыччат сылын чэрчигинэн Бүтүн Россиятаады "Эдэр гвардия" хамсааһын Чурагчытаады салаата тэрийдэ.

Курскташтын үөрүү-жаштыкына "Чурапчы улуусу" МТ дынамыятын бөлүмүнө С.И.Алексеев, Улуус Мунапын председатели В.В.Гудина, Саха Республикасынын "Бир намыс Россия" партиянын исполкомун ычкыны кытта үлгү сунуундур специалисти Михаил Николаевич Соловьев, улуус дынамыятын ычкыны кытта үлгү-отделый начальниги Николай Викторович Дыконов, "Эдэр партия" жамалыгы Чурапчыга саясатын сыйлаагы Владимир Николаевич Пестерев келди. Алар элди артыкты.

[illegible]

Бу күрәкчәннәр улуулук бәстеп һа-
саһандықтары бары көргөзгө кытанылар
Оң ион дойдулары ылдасывах спорт маас-
тареттеп сарман Российский Федерация.
Саха Республикаһын маастарлары баалара
табылдуу. Алтынах-сүмүлэх спортсменнар

тан чар-байааг Чынарареттан "Халхас", Кы-
таанхтан "Модуг", Одуулуунтан "Эрөл" жа-
мандалар кыттыбытара нэрэхсэбиллэх.
Халхыһындар Хадар орто охсуулатын тө-
рөтүр улаар завууа Гадри Алжеевич Неу-
стров бэрт сэрэхтэ, донуу-сартыи нэрэхсэ-
тэлэи көмөттөрүрдүүдөн ыгыта.

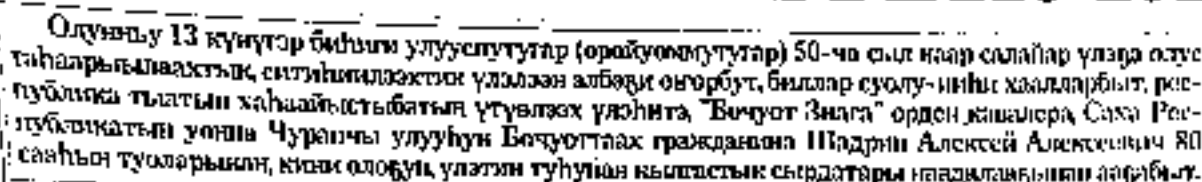
Хямаандалар утарыга жоржууларын түмүтөр 4 элбик кыайысыз ахтар тиксан бирингезик мистинин бөлгөөростотар. Бактанан уна "Ураанхай" уонна "Акула" (жонсон ЧУФКСИ) хямаандалары таргасталар. Маныаха 10:0 ахсаанынан кыайан "Ураанхай" финалда таргаста "Массер" уонна "Маарилечан" хямаандаларын тустууларыйар сүрүн хансыйыларга бизе беккесэ иккисин кыайттып ахсаан тегеа буолла. Маныаха сэрбисин түмүгүнүн көгүл тустуула Россия кирдун мавестара Виталий Иванов ("Маарилечан") уонна мас таргалайыттар мавестар Петр Савагин ("Массер") улары таргасталар. Виталий тустуула үөрүдүтүн, сылыбаратын туһунан кыайысыны ситиһэ, хямаандалары финалда таһаарда. Үһүс миста (жонсон) олимптун ахсаан дикте 3:5 буолуустар сэрбисин бөлгөһүнэн Албегит Иванов ("Массер") уонна Сомо

Шкулев ("Акула") композитор. Үеийн бүлүүгийн төрүүлэх хэлсэрийн А.Иванов хэлсэн хамаандын үүс мэтээр тавардаг. Басгийн мэтэйн 5 маастартан сэлэлтгүй: "Маастартан" хамаандын "Уранхайдары" кыдкын үсэг.

Бастаабыг хамааралтай 15 тнх, солк, нэгдэсн 10 тнх солк, үнүүсн 5 тнх солк харьяатай бүрэлх, анал мэтхэлдэр тустаралтайнылар.

Александр СЛЕПЦОВ

Хяартыктары: мекенимиз (байымыбыз)
"Милләтсезлик" төһө түбән.

Иван ПОНОМАРЕВ,
Художественный редактор

Т.К. КОЗЛОВА,

ОБУ ДОРУОБУЙАТЫН ТУПСАРЫЫГА ОСКУОЛА ИННИКИ СОРУКТАРА

"Тусламжтайгаар үүрэгний удирдгын үеэс бүлэгт тохоснуудаагүй субо муннара 10 хонук устат араас тэрээнигээрэх жиг хабаниахтыг буолан аста. Ол курдук, "Тулаадак ордору дунда нити сага ньымалрын туһунал", "Бэрэдэг мөстөх обургу орону кытта улэ", "Үөрөг модернизациялааны кэлнм бырайыага" дигн төмөлөг семинарлар ону таһилан эбн үөрөхтөөни 90 сэдлаак үбүлдүйүн бэлэтээни буолтулар.

Пленарийн мунхаг "Үерэх" националь баяртайк идегтын дйрбүт Президени көүлзөнийн "Сага оркуулыг" стратегийн олоххо киллэринг регион- нийдн үерэх тийшн сорукарын тунан буолла. Сүрүн килсэтин үерэх сага стандартын олоххо киллэрин, дьобурдаах оолору кылга үлэ, педагогтар үлэлэрин көүлзөнийн, оло үөрөнөр усулуобуйагын тэрийн уонна доруобуйатын тупсарыа тула буолла.

Дойду Президент Дмитрий Медведев анал сургутар "Олохтут турута дорубуйттан туту-дуктаах, дорубуйта – юуни сүрүт бийа" дигэн атыштан бары бийирит ытаныыбыт. Болдом-тому оскуола тас кистүүтүт, ис турурун уонна үлэ не хоһоону тупсарыага туһалайта. Президент: "... Россия оскуолата сарпа-сагайа бунтар быраабы суох. Конститузи ди, тааһтарин ди аттаахха, уорук сага халыыһытара наада буюу алыарын таһынан, оскуола дыахкырин уонна кабылгыттарын бырайыагынан, медитутуннара, остолобуойдара уонна спортнай социализм савтарбыа эмне наадалык", – дигэн туруорбут сорууттарын тула кэпсэттэрин.

Оскуула үзгүлтүксүз өсөмүз, бастагы жордоорутуулар тоёо доруубай оюму итап-уоротон тааарбыгылартан, оскуулары бүтүрүнөчүлөр олошко тоёо батымжыктарын турутуу болуудахтаах. Бастаган туран, оскуула үөрүнөчүлөр доруубайларын турутуушылартыган ырытан жордоош маанай.

Сыздар	Дорунай оёо (%)	3-с группалар (христианский фигуралар %)
2005	16.12	
2006	16.13	
2007	20.1	12
2008	18.6	10.8

Таблицаны нөстөрүн курдук, улуттук сүтүктөр дорукбай оң ахсааны 2007 сылга элнёр, 2008 сыл түштүгүнө 1,5% артылар. Хронический ка-
рыныздар оң ахсааны 1,2% -нан сылмала кычма-
нган.

Ижидүнүктүн, уйууаан эстидиззочиларин

Сыктар	Доруобуй ого (%)	3-с группалар (хронический патологиялар %)
2005	20,7	
2006	20,9	
2007	15,4	7,3
2008	18,9	8,2

Дөрвөдний өрх ахсаана 2007 сэлтэ лалга түстүт, 2008 сэлтэ эбидлэйт. Хүнжөөсөөй ыерийнх өрх ахсаана 2007 сэлтэн алдэлэйтэ нэстөө.

2008 сылга өлкөдө ошолорун ортотутар мааниде ишканалар байланышар: тышкы ортотутар, ас булар ортотутар, ныйсирин системга уюна турган ыарышларга. Түпкү ыарыштын келин салдарлар турута, табигыйлар көстүрүлгөн, аччалыгына баарыга баарыга.

Сыттар	Ыйырма %
2006	55,3
2007	53,1
2008	43%

Улауспутугар 163 инбалитт өр бөөр, алортон 68 өр дьааларыгар алортон үөрөхтүлөр Кинилэри 37 учуутал үөрэтэр. Ортор кыахтары, доруобулларыын учууталлар анал профессиаларынан, растыканынан уорак тархытар. Дьаар үөрөхтү орторго састыккыахтарылтан буу-тан араарар сатаккытан өбдөөн, испанский үөрөхтүлүн сайдар көмүр, онука кытар дьаалаларыгар илгитиллеллэр, ортор бей-бейлэртүр сыһыаннара тутсарыгар, сайуу-лах бухталларыгар усулуобуйаны тэрийэхтэ-хэ.

СР Умарин министр Фёдоксия Васильева Габдышева - про доруубуушты тупсарып, бар усулдубуушты аныгы ирдишпа сип тубайлаптаран сагардыпата башломгогу кудурдэргэ сурук турмода.

[illegible]

Кыргыздын тышкы айдарта үрөх тэрил-
элэрингэр температурай режим орт
жүрдөрүүтэ 16-18 жырадыска тийэр. Нур-
маттин кыж көрдөрүүтөх остоолалартаАлма,
Арыстанх, Кытаанх, Одуулу, Салыг, Ха-
тыла, тымназия, илгерит-оскуула, улууан-
нарта Чуралчыиэлэлэтин "Борска" улууан
жүрэлтэр. Бу бэригилэнтэ араас хотол-
нард кыайбаттар, дын итгэр системата малх,
обектадыг иастыааа балэмэлэтин силэ барбат

[illegible]

ташаарлахха, 0,2 % тэнгэлтэр, оюулор зэвсэрлэсөннээр - 0,00 %. Усудуубуулааныг нэрлэснээр барыг өгүүлэн элэгнэснээр үлд чигтэй бэлтгэснээр үзүүлэхээр өгүүлэхээр.

[illegible]

Ордоорубуудыг түгээсүүтэр бишр сүрэн устубуудыг оро айыули булар. Уугэн айыулиг оро уарыга айыулигтыга сүт булар барыбыгтыг булар. Итиг айыули 22 оокула, бары убуулаанарга тэригэн улаан. Итиг айыулигын улуу оокулагарын алын кээлэйн ороорун хаачылыг 100 %, орто сүгүөх оолорутар 95 %, улахан кылаас ороолорутар 90 % тэригэр. 2008 с. түмүктүн 372 ордо бөхө айыули. Хас бигдирин мэдир 10 түмүтөх переставити мөмө илорин, Роспигебдэзирга бигдиритигэр. Оолорбут үгүт аны, фруктан, оорутат астарын аһаабатарын кэрэгтэ. Астатар ас асортимонга аһаах. Бу сүрүн бигдирин кэрэгтэн үп тигитэ булар. Калын сыйларга итиг айыулиг тэригэн илор илорутар үп сыйлато бигдирин айыу.

Сызлар	1 оңроғо көрүлгөр үн кезиңгө (сыла)	1 оңроғо көрүлгөр үн кезиңгө (күлгө)
2005	3676,8	14,7
2006	3838,61	15,35
2007	4362,1	17,44
2008	5509,4	22,0

Уншуулагчларга өрн түнхсөн ахын атын нур-
сната бодирхон итгэрн оруулхна.Ол курдук
өрн күнн 84 салсуубайга ахын атын элн буу-
лархна, күн бүгүн 50-55 салсуубайга ахын
2009 сылта интернаттаах огуулаарга 443,5
салсуубай, уншуулагчга 747,7 салсуубай
норуулхн тувар.

[illegible]

Онон убагсабелдлах сайднвччлалар, итгн аһынц ситгнхтүк тариаларилз удлахг болдритбугтун уурухгтүтүн иада. Бары гүрүк кылаларыгар итхг, принципнэй хаһааньс- тьбелар сайдылаларытар, сир аһын ас- таһынга ор күрүн табг туһанн гүрэн, кд- лм дьалалары бьалааннахтүк ыһтарбгт на- алаһах.

Өөр дорюубуйатын турута икелүүрүл бшр беришпизилэи өр оскуолар алары норуусулалары бузалары бары бшбшр. Мин чуулган уруостары аттарын туруоруута (расписаниери) тиктуксепул бари рабшн. Өр бирдинилэи уратытылар сшл түбшлр, күншлр норуусулалы учуоттшн расписаниери сшрүрү одук устук. Байылы кыттылыбыт бшрбшрш тулутүшн. Мушудш оскуолалар шлтшк расписание шгшлүдүш.

Уёрак кўмилар кабинетлари, қилмас дуқоналарни уютуш сарфатига, сиптих кўбўйлини хааччибига билигнахтаклиятлар. Информативна кабинетлар урати ирбўйилар туратлар, манья сипта жўмгастерларини хааччибига, ишгагитлар усуубўйлини тарбияни сипта сипта. Манья табиати ор доруубўйлини аригаччибига сипталих комьютерлар техника элекстроний-мўйгитий сарфатларини мазорбўйлини, пасторитишанилини барар эрзири, жўмга ирбўйиларини ишга хааччибига.

Улугуусы барыта 20 окулалар, 23 уһунааныгэ медиабиблиотэка кабинеттар үлэнииллэр. Бахсы, Арыаллаах, Улахан Куул окулаларыгар, Бахсы, Мындаарыах "Туоракчаан" уһунааныгар медиабиблиотэтар суохтар. 20 медиабиблиотэка 1 арз урлук үөрэхтээх. Медиаүлэнигэр ыһтар биэр үчүгэй суурускарыгытэ фито-бардары, фито-чүастары тэрийи, биогеминиалах чүдүрү, докканылары иһэрдэи буолар. Маныыс үлэ "Чүрүгэ",Толыи орто окулаларыгар, Чүрүгэи сэлэнииниитэ "Космос", "Мичиол", Мулудай нэлиэлэи "Чуораагычак", Солонхэ нэлиэлэи "Чэчир" уһунааныгарыгар систэмэлээхтик ыһталлар. Кабинеттары нэлиэлэриилэи хиччэлэиы 3 кылэи сыһа биһэи түбүстэ: уу ыраастыыр (фильтрлар, толору хиччэлэиалаах 1 кабинет, 38 хиччэлэиэи, 20 медиаэиэи окулалар, 4 устуула ДЭИС мюктивулэтор аһарат уиһэи үгэи кыра аһараттар кэлэиэлэр. Маны барытыи тэбэ туһанылыи семинарлар улуус киһи кэлэиэлэиэи эиһэиүгүиыи кыһталлаллар. Олгон медиабиблиотэтар лэиэиэиыи ыһэлэригыгар үлэи түрүтэлэр туһуиан күһүиүгүи муһаахха элэи туһабыи. Бүтүрүгү түрүтүи үлэи быһаарыах баһи.

Уластаттан чыккан мушташ кыргынынаактар, доруктуу дин физикчесинин эе-хан эре турута буулбама, сиз-майгы, ей-санаа турутунакы булгартып өйдүбүз. Бизни удуусузулар барыа 23 педасе-психолог, 6 логотип, 11 социалый педасе улангы сыйдыралар. Саха Республикасы Президентствотун ахылдагы ий

[illegible]

Ухуулаангагт коррекционный болохтар, ширлалтары эрхтэр сэмдэлэх профилэнт өндөр чадварлар болохтар тархалт уламжлалт. Ол курдук, бийхэл 10-е сүүлхэ Чуралга нэлэлзгээр „Вережа“ ухуулаанга неврологическэй нэрлэгдэх, тубиралтагх орлорто, Мандрайлаага „БЫН“ ухуулаангагт коррекционный сэмдэлэх социальн болох орлорутар үлг уламжлалт. „Космос“ ухуулаангагт маастагн нэлээр орлорто нөөг болох айлалт уламжлалт, ухуулаан физкультурнэй хайлсхата психологическэй федеральн баярайнх нэлээр клинов-эста-

Оскулалар арапчылаһын, табысчалһын, уо-
луу, өрү орну атадаһын, онгон сымтан
үрөһү кылһыт бууһу улахан дэһэнһини
уоскулар. Бу хайысхалар ула оскуолалар
ыһыһылар эрэһи, биһи калһи сипһини ба-
һыт. Араас даһаллар бэйэлэрин кытта сибээһи
суох ыһыһаллар, сымтан сым салһыи дэ-
һэнһи, он хобуһо кэнһи иһи хайысхалар
оскуоһи араһы.

"Сагн оскула" ирэдмэлэни оскула өмөх бөлүмнөө, ангы үсүлүбүлүр сатаан конкурсналар дүмүнү итгэн тайаары соруу турар. Ол эбээр кини кыбыт билигини, сатабылдан өлөххө сатаан тууланар, сөөр-майгы, духуубтай өстүрүн итгэн өмүстөрү кытта тэнгэ хамсар сыйдылыах кини бүдөүктөөх. Оскулдары өр кимдиз да тутуудубуны холкудук үрөтөр (психологический) благосприетный кимдиз, бары өтүгүн сөйсө руга ранап куруулуунтар, өр багыттан тахсар ариас түмөүлөр, общественный холбоолунтар педколлектив сөтөөх кидригдипин хааччылыа кыттан тутуудуах.

Быйыл Россия үлүсүн өр. общественнай хамсааһынын 100 сыта, Саха сирин эр хамсааһынын 75 сыта, Россия үлүсүн Бичиг сыта баһагытөр. Бу болон дагыталары сөнгө туһанын, ордор общественнай хамсааһыныкыран болортуу сытан, ордор кытта быһаччы сибээстөрү ким келти. Хас бирдир кыһас саайааччыта, учууталар, интээччилэр, сайлааччылар араса хайысхалык бырайыактары ордор кытта тэтигэ толкуйдуһан, огу алоох киллэрингэ сорук турар. Хисбур, Түбөй орто оскулатын 11-с кыһаһын сайлааччыта Попова Елена Егоровна үөрөтөр ордор оскула хайысхалык, хамсааһынай сытан, париж хайысхалык кудук бырайыактары алоох киллэрдиһэр. Хаттады оскулатын 7-с кыһаһын сайлааччыта Макарова Нюргуня Владимировна "Алас ааттаах, дөгү сурахлаах" диир хайысхалык историктын үөрөтөр бырайыагынан ордор алоох музейга мэттирийиал хомуйуунан дыарыааччылар. Алаһаах хайысхалык үлэтир кыһас сайлааччытара Сылгыт, Алар, Болтоно орто оскулаһаргар уонна да атыттарга бааллар. Ордор кытта тэтигэ сыһаһаһыны, киникэ эрэн, күнөөнү кыһалдылары кыһар оруттэри ордорунан быһардырыа - бу шыгы сайлааччы үөрөтөөччилэр баһын сайлааччыларын табы туһаһыта.

[illegible]

Спортивной базойт үерэх тэрилтэтэй дайы сүн биэр эрээр, инвестар өгүүлэн хаан чылынбыгт мэлтх. Олон физкультура уругул программаттар кинорр министэе хайлһар журдук юрдунар үеротонилбатар Улуустатте помпсил, Чазар оскомула байдала сүүрэн-нотон, кэспотон мэлхистэр, бн тархай инвестары булунылар. Онтон анал үерэ сыналта ырахан хайлһар тэрилтэ торшупт минитүэн, атын спонсорствона тэрилтэ Ктынаах. Аларр оскомулара холбоу эрэ буюуустарын сэт. Арыйлаах оскомула "Хас бирдэ кылаа - спортивной мулгул" деп прот-хаан өгүлүн сайдынгтар олус наадалах даялалас саршан, улууста, республинар укултуу таргатын барал, калып юм-нын барал хаалла. ОБЖ уругул ыстарт аналдах "Полса прелатствн" программалас Одулуун оскомула олостубула, анал кабинет, сэттүүх инвестар, пособие булдуулута олорор бу олукх юм.

адаллах предмети сэнээрэн үүрэгтэлхитэр, сэлмтлалдларги сэлмтлалэнэлхитэр тэрүүт бүлүтэр.

[illegible]

Манай баяртайн бэлтгэсэн туран физику-
турнай-математик үл оёон сайбарлар үгс үл
сэлбэтин куугтарин эгс оёон мада. Ишнэн оё-
онтин курдук, бада тууларбарылааншаа
үлүн, ону тайлан бүтүүн тобишонтон физи-
ку-турнай хамелантин, сарсартантин (и-
ридине) үөрөх тэригэлэнтэр тэриин, олоор
физику-турнай нэрмэститарты туугарылаар
катан курдугу (мониторинг) халда – бу шал-
ни сооветадарын бөлүм халда.

Ор дорюубулуи тугарыага кынагын сыйларга республика, улууш орлар сайынты сыаналастырып кылуустактын тирини республиканын ионуулар буолла. Бу амка билиги сыаналасты кытта дорюубулуи тугарыага сыйынни рудобт кылуубулар. Ол курдук, сыйын сый оскуоулар сайынны кыниго уло булуанын бобларын кыктырынып ылынып, онко орлору тууунан, тэрбеп улаа- тоно кылдытар. Ааспыт уорук дымын сайыннып улууш урудуни уосойа 15 ллар улаабогит- тын 9-на ор дорюубулуи тугуутугар чокчу аныан улаабого. Маныа уосойа 486 ор сыан- аныа. Ол итинер улууш сыаналык кымыскаын управлениетынан убулунер ллардыр буоллар. Улууустары орну ллар итинер уоругор кыни Мыйадыгытыага Тугаракчан улууна бок- тыгар улуунер "Эрал" изоболит орлорго анал- лах ллардырар 2 сезонуни 40 ор кылууаны, 118800 солк ун корулуна. Улахан Куол оску- олуни бозытыгар улуунер "Тула" ллардыга 20 ор сыаргыта, 53000 солк ун корулуна. Кыдыр оскуокутан "Нисом" ллардыга 15 ор сыан- аныа, 43200 солк корулуна. Муудай оскуо- лун "Солмакхо" кыныаа билини просаппы- лыар ллардыга 15 ор сыаргыта, 41000 солк ун корулуна.

Биһиги улуустугутар 30-ча арҕас хайысхаах эксперименталнай тэҥисчилэр буоллар. Олортон ир доруксууларыгар туһунанмын Болотоно орто оскулатын "Аныгы алыас орто" (орч. личность быһынтынан сайдалыттар генетицескэй оруттари устуоттааһан). Чурапчы алын кылаас суһуодур оскулатын "Модернизация образовательного пространства, ориентированного на саморазвитие личности школьника". Хадаар орто оскулатын "Создание здоровой среды обитания образовательной среды на этнокультурных традициях". Сытан орто оскулатын "Формирование экологической культуры сельской школы", улуустары тинниэти "Этнокультурный центр "Педагогика здоровья" как условие формирования устойчивой личности в семейном социуме", Чурапчы саппанытын "Тулуккаан" уһубаан "Организация развивающей среды через использование методов Монтеessori на основе этнопедagogических особенностей ребенка саха", Кастыга уһубаан "Културотворчество в дошкольном детстве", Мичил уһубаан "Развитие универсальных задатков универсальных способностей ребенка дошкольного возраста к познанию окружающего мира", Сопчуогуукары "Купчик" уһубаан "Обучение основам риторики как условие развития коммуникативных способностей детей дошкольного возраста", Чурапчы саппанытын "Чуораанык" уһубаанын, ЧРОСИО, ЧГФКСИ "Чемпион своей судьбы" республикалары статуега эксперименталнай тэҥисчилэр үлэллэхтэр.

Онон үзрэх тармгалаар оюуту үлдэг, олох-хадгалхаах үүрэгтэр дүрлэг нь хадгаанхоо үлдэгээр өр дордубуунаар улахан бэлдэгтэ уурын тармгалахтарни наад. Оро уулуудта, эг-аана, нута-сүрү чөл буула үрэнэртэгт, итгилдэгтэр агушта үзрэх тармгалааг эвэлдэгтэр буюу длохтаах.

В.Н.КОРКИН
здуустаады үөрөө
Управлениетын начальнигы

ХАРДЫН

Бичигчин кытта тэнгэ хардылаа!

Тапталлаахтар күннэрэ

ВАЛЕНТИНТАН СИЭТТЭРЭН

Сибэтиэй Валентин күнэ – тапталлаахтар күннэрийн бийлыгтынан Европa 13-с үйэттэн, онтон АХШ-гар 1777 с. СНГ дойдугарыгар 1990 с. бөлүктөнөр. Бу күн тапталлаахтар байа-байлаларыгар бэлэх барсалар, валентинка-открытка суруйсаллар.

Бичиги эрабыт III-с үйэттэн Рим империятыгар Терен куоракка христиан Валентин олорон ааспыт. Кини дынгынаах олохун туһунан суруука ханна да хаалбатах, арай араас үһүйээн Валентин олохун сырдатар. Ол курдук, Терен Епископ эдэр сымдыан тапталлаахтарга ураты сымдыаннаага Эпископтун эйэлэһиннөрү, тапталга билинэр суруктары суруйларга көмөлөһөр, тапталлаахтарга сибэки бөлөхтүнүр. Ити кэмгэ император Юлий Клавдий II империят легионун салдааттары тапталыларын, кэргэн талаларын боборо. Онтон Валентин кистээн легионердари холбуура. Ити иһин килин түүнүктөөх түрмөгэ улаарбытара. Бу олорон Валентин хараа суох палач кыһын таптыыр уонна көрөр өгөрөр, онтон биэр үһүйээнгэ түрөк кадаратела кыһын сэмдэни Валентинга эмтиригэр көрдөһөр, кыһа эдэр уолу таптыырын туһунан көпсөнөр. Ол эрэн тапталлаахтар биэргэ буолбатар. Валентин өгөрөр күнүсүгэр уол кыһа быраастылааһар суругун суруйар уонна "Эн Валентиним" дигэн илии баттаар.

Мантан ыла тапталлаахтар таптал суругун "валентинка" дигэн ааттаар буолбатар. Онтон Сиктой Валентин өлөрбүт күнүсүгэ таптал тагарата Юнона күнүсүгэ (Римга бу күнтэн ыла сазе садалана) сеп түбөһөн күн бүтүгүнэ дылы **ТАПТАЛЛААХТАР КҮННЭРИНЭН** биллэр.

Онтон бырааһыннык классическай эмлэмэтинин кыһыл роза сибэки буолар. Античная үһүйээн кэпсиринэн, таптал тагарата Афродита тапталлааһар Алениска баран иһэн уруу розаларга үктэнэр, иһин аалай хаана розалары кыһыл өтүгүр.

ВАЛЯЛАР ТУСТАРЫНАН

Хас биэрдэн төрүүт бу бырааһыннык араастык ылар. Ол курдук британецтар "валентинкалары" тапталлаахтарыгар, чугас дьонноругар ылардарын таһынан, таптыыр дыа кыһалларыгар кытта суруйаллар эбит. Японецтар бу күнүгэ үксүтэр күүстээх аңардарыгар эрэ бөлөх оһороллор. Онтон бийиэхэ Валя дигэн ааттаах дьон күннэрийн бийлыгтынан эмнэ биллэр. Онон киһилэргэ иккис бүк бырааһыннык.

ВАЛЕНТИНА Дьячковская, "Дисплей" мааһынан менеджера:

– Минигин эбэи аатынан ааттаабытара. Студеннык сымдыан паспордаах буоллаһына бу күн буолар тэрээһиннэргэ босхо сымдыар эһим. Биэрдэ сиенага тахсан бэлэх ылан туардыаһым. Бу күнү төрөөбүт күнүм курдук ылаһыбын, табаарыстарым, биллэр дьонум куруугун бөлөх-туһах биэрэччилэр. Түтөнүгүн туһанан, Сибэтиэй Вален-

тин күнүнэн бары таптыыр сүрэхтэри, Валялары эбэрдэһинибит!

ВАЛЕНТИНА Архипова, улуус дьаһалтатын бухгалтер:

– Ийэбин төрөппүт, минин аан бастаах ийиһигэр ылбыт киһи, нуучча акушеркатын аатын сүтэбин. Валентина – күүстээх, ситиһилээх дигэн өйдөбүллээх. Валентина Терешкова, Валентина Матвиенко ода, салайар үлэбэ ситиһилээхтик үлэллэн-хамсыы сымдыаллар. Дьаа кэргэмэр сиэним Валя дигэн ааттаах.

ВАЛЕНТИНА, ВАЛЕНТИН Адамовтар, Чурапчы нэһилиэгин эдэр ыла:

– Былырын от ыйын 5 күнүсүгэ Чакарга уруубутун төрөппүтү Валентин дигэн уол ааһыт. Маны таһынан эдэһийбит, аҕабыт ийэбэ эмнэ Валентина дигэн ааттаахтар. Уруубутугар шафер кыыс эмнэ Валя дигэн ээ. Ол иһин биэр остуолга түөрт Валя буолан өлөрбүтүт. Онон Сибэтиэй Валентин күнэ бийиэ дьаа кэргэнгэ ураты бырааһыннык.

УРУУ ДЬОРО КИЭБЭТЭ

Чурапчы

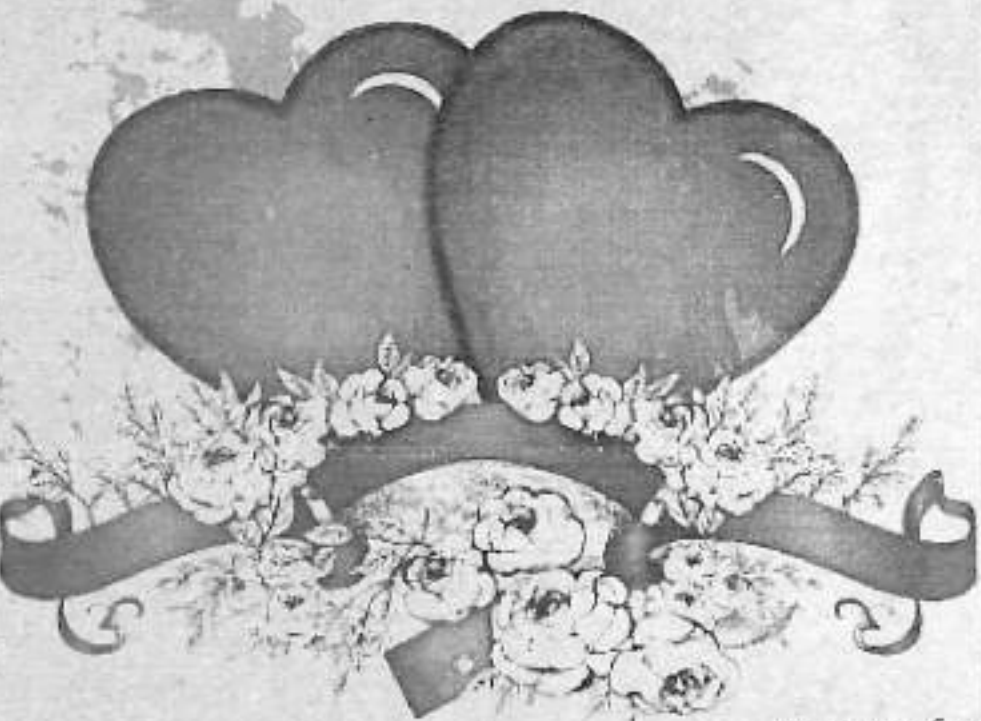

Эдэр ыччат биэр саамай кэтэһэр бырааһыннык – олунньу 14 күнэ, **СИБЭТИЭЙ ВАЛЕНТИН КҮНЭ**. Бу күн саана үгэс бийлыгтынан оһуолаларга, үөрэнэр сирдэргэ "Таптал дьаһыла" турааччы, бырааһынныктаары дьоро киэһэбэ нүөмэрдээх сүрэхтэр мустубут дьону тилиһэ сүүрээччилэр.

улуугулар 2008 с. түмүгүнэн 168 эдэр ыла баар. ИТАС управлениетын бөлүгэ эһиниһэ көрдөххө, улууспутугар сым-

ТАПТАЛЛААХТАР КҮННЭРИГЭР тэрийэн ытаары сымдыаллар. Бу туһунан Сааа көпсөнөр.

– Анылыын 2007 с. күһүн биллэспитт. Ити манньк ээ (күлэ-үөрэ көпсөбүтинэн баар): биэргэ.

лата айыа ортотунан 150 ыла эбиллэн иһар. Ордук атырдыах ыһыгар уруу тэрийээлэр. 2008 с. Чурапчы нэһилиэгин таһынан Хоттогор, Болугурга, Хатылаага элбөх киһи ыла буолбут. Онтон сааа сымдыт садаланыта биэр ыла уруу тэрийдэ. Олунньу ыйга иккис лаара ыла буолуу туоһу суругун ылааа быһаанналар.

Итиэртэн биэрдэстэрэ Аня Ефимова уонна Сааа Сивцев. Кинилэр урууларына

үөрэмэлэт табаарыһым киһи убайын кытта тэнгэ арманда сулууспалаабыт эбит. Биэр үтүө күн Дьакуускай куорат аһаардугар киһи убайын, мин табаарыспын көрсө кэлбиппит. Ити күнтэн ыла билсэн барбыппыт. Олунньу 14 күнэ бийиэхэ, дьаа, дынгынаах тапталлаахтар күнүсүгэ. Былырын баччаларга аан бастаахтынан тапталыгыгар билиһиннэһит уонна ити күнү хаһан да умнуллубаттык атаарбыппыт. Олохпутугар биэр бөлүк күммүтүн, уруубутун, бу күнгэ оһоруохпут дигэн Сааа дьыл иһинэ быһаарбыппыт.

ТУОХ, ХАННА, ХАҢАН?

Олунньу 14 күнүсүгэ Хоттогор нэһилиэгэр Бичат сылын аһааһытын бөлүктүн Чурапчы улуугун нэһилиэгэтин иккис ардыларынаа тапталлаахтар күннэригэр аналлаах конкурс буолар. Олоххо ыччат интэриэһин күүһүрдэр, улуус ыччатын доһордоһууларын бөгөртөтөр, илээн бириэмэлэрин, сымдыаланнарын интэриэһинэйдик атааралларын ситиһэр, чөл олоху көбүлүүр сымдылаах-соруугаах ыһааллар. Нэһилиэгэртэн уол уонна кыыс кыттаахтара. Кинилэр баарыта алта түһүмүсүнэн күрэхтэһиэхтэрэ. Эдэр ыччат, олоххут биэр бөлүк түтүнүн мүчү түтүмүгү!

Түмүккэ, бары тапталлаахтары, Валялары **СИБЭТИЭЙ ВАЛЕНТИН КҮНҮНЭН** эбэрдэһинибит! Сааабыт сааабыт туолан истиһ, сааалаабыт үлэбит түмүктээх буолуун. Уруу уу-тукуу араа тапталы баарабыт.

Балаһааа бөлүмүсүгэ
Аграфена КУЗЬМИНА

Автор сурулгар этилгэр санаа
редакция позициялар маддн сн
тубнар буолботох. Сурулгар
инииллор чокчулар
кырдыккастарыгар этилгенин
автор тус байгэ сулар.